

הרב ד"ר מרדכי הלפרין

דבר העורך

א. Covid-19

החל מחודש אדר תש"פ, נשתנו עלינו סדרי בראשית. מגפה עולמית Covid-19, שלא היתה כמוה מאז השפעת הספרדית לפני מאה ושלוש שנים, ירדה לעולם ושינתה באופן קיצוני את סדרי חיינו. קובץ זה של אסיא קיז-קיח, מוקדש ברובו לצדדים ההלכתיים-רפואיים של המגפה העולמית, והכנתו נמשכה חודשים ארוכים. מטבע הדברים עיקר הקובץ מוקדש לגל הראשון של המגפה בישראל, אף שבעת צאת הקובץ לאור אנו נמצאים כבר בשלהי הגל השני, כשמאחורינו כ-2,500 קורבנות שוירוס הקורונה גרם למותם (נכון ל"א מרחשון תשפ"א).

יירוס הקורונה לא היה מוכר לרופאים ולחוקרים. במהלך השנה נלמדו עליו פרטים רבים, אך עדיין הנסתר רב על הגלוי. במצב כזה, כל עוד אין מחקרים מבוקרים, רופאים רבים נאלצו לקבוע עמדה על סמך הערכות בלבד. ולרופאים שונים יכולות להיות הערכות שונות.

לדוגמא: האם צום מגדיל סכנת הידבקות במגפה? לדעת פרופ' יעקב אסף מנהל המחלקה לרפואה דחופה בבי"ח הדסה עין כרם (להלן עמ' 95), התשובה חיובית. לדעת רופאים בכירים אחרים (להלן עמ' 38, וראו בהע' 184, שם) התשובה שלילית. התוצאה: פסקי הלכה סותרים. פוסקים שתודרכו ע"י הרופאים האחרונים – החמירו בדיני הצום. בעוד אלה שתודרכו ע"י הראשונים – החמירו בדיני פיקוח נפש של רבים. וה' הטוב יכפר בעד.

עוד נקודה מוטעית בולטת בחלק מהפרסומים ההלכתיים. היו שהשתמשו בכללי המשנה (תענית ג, ד) גם למגפת הקורונה:

אִיזְהוּ דְּדָבָר?

עִיר הַמּוֹצִיָּאָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת רִגְלִי,

וְיֵצְאוּ מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה מֵתִים פְּשִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה,

הָרִי זֶה דְּבָר;

פְּחוֹת מִפָּאן, אֵין זֶה דְּבָר:

השלכה זו מוטעית. שכן הראשונים הבדילו בין דָּבָר שהוא מצב בו אנשים מתים פתאום ללא סיבה ידועה, לבין חולי מהלך, בו "ירד חולי אחד לאנשים הרבה באותה העיר, כגון אסכרא או חרחור וכיו"ב והיו מתים באותו החולי" (רמב"ם תענית, ב, יג).

במקרה הראשון מדובר על תמותה פתאומית ללא סיבה או גורם ידועים. יש צורך בדיני חזקה כדי ללמדנו שלא מדובר במוות מקרי ולא מדובר בצירוף מקרים, אלא קיימת סיבה אחת **נסתרת** למותם. לכן נזקקים לדרישה של עיר המוציאה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה.

אך כשמדובר בחולי-מהלך ידוע הגורם לתמותה, הרי אנו יודעים שלא מדובר במוות מקרי. ולכן אם החולי מתפשט ("ירד") לאנשים הרבה **"והיו מתים באותו החולי"**, הוא נכנס להגדרות של דברים שמתריעין עליהם מייד.

הבדל מהותי זה בין דָּבָר לבין חולי ידוע, מכואר באריכות במאמרו של הרב יהושע וייסינגר, להלן עמ' 138-152.

שאר המאמרים על מגפת הקורונה מחולקים לששה תת-נושאים: **רקע** והוראות כלליות; **ברית מילה** בימי המגפה; טיפול בנפטרים **ופיקוח נפש של ציבור**; תשלומים על **התקשרויות שבטלו** בשל המגפה; **תעניות** בזמן מגפה; **מנייני מרפסות** בזמן מגפה; ותגובת רבה הראשי של מוסקבה לפסק הלכה שגוי.

ב. עשרים שנה במחיצת הג"ר ישדאל זאב גוסטמאן זצ"ל

הגרי"ז גוסטמאן זצ"ל, שילב באישיותו שלש תכונות ייחודיות: בלמדנות הוא היה מעין רבו המובהק, ר' שמעון שקאפ. בכוח הפסיקה היה מעין רבו המובהק ר' חיים עוזר מחבר שו"ת אחיעזר. בענוותנותו ויחסו לזולתו הוא היה "מעין החפץ חיים" מהלך.

הרב גוסטמאן עלה לארץ בשנת תשל"א, והקים בירושלים מחדש את ישיבתו – ישיבת נצח ישראל (רמילעס) מוילנה, אותה החריבו הנאצים ימ"ש בשנות הזעם.

בירושלים עמל יותר מעשרים שנה, הרביץ תורה בתלמידים ובאברכים, המשיך בהוצאה לאור של קונטרסי שיעוריו המיוחדים, והורה הלכה לשואלים מכל שכבות הציבור.

עם שנת **השלושים** להסתלקותו לישיבה של מעלה, אספתי **שלושים** מפסקיו והנהגותיו. הפסקים נוגעים להלכות בארבעת חלקי השולחן ערוך, ביניהם פסקים בסוגיות יסוד של הלכות **פיקוח נפש וענייני רפואה-והלכה**. הפסקים מובאים להלן עמ' 169-223, יחד עם רקע הלכתי קצר ועם הרקע העובדתי של זמן נתינתם.

"אין עושין נפשות לצדיקים. דבריהם הן הן זיכרון".

(ירושלמי שקלים פ"ב, ה"ה)